

ЧАСТИНА 1

Кладвишче домажніх тварин

...І промовив до них Ісус: «Друг наш Лазар заснув, але я піду будити його». Роззиралися учні між собою, і де-хто з них всміхнувся, бо не знали вони, що Ісус говорив метафорами.

Тоді Ісус пояснив конкретніше: «Помер Лазар... Так і є, але все одно ходімо до нього».

Євангеліє від св. Івана (переказ)

1

Луїс Крід втратив батька у трирічному віці й ніколи не знав свого діда. Тож він навіть не думав, що знайде батька, досягнувши середнього віку, але саме так і сталося... Він називав цю людину другом, як і має робити кожен дорослий чоловік, так пізно зустрівши того, хто мав би бути твоїм батьком. Він зустрів його того вечора, коли в'їхав з дружиною та двома дітьми у свій великий дерев'яний будинок у Ладлоу. Вінстон Черчилль також приїхав з ними. Черч був котом його дочки Ейлін.

Відбірна комісія в університеті ледве ворушилася: від пошуків будинку поближче до роботи кидало в дрижаки, і коли родина нарешті приїхала туди, де, як вони гадали, стоїть їхній дім, — усі орієнтири виявилися правильними... («Як небесні знамення в ніч перед убивством Цезаря», — з огидою подумав Луїс) — а вони були напружені й зморені до краю. У Гейджа різалися зуби, які зовсім не давали йому спокою. Він ніяк не міг заснути, хоч би скільки коліскових співала йому Рейчел. Врешті вона дала йому грудь, хоча це й суперечило графіку годування. Але, здається, Гейдж знав свій графік не гірше, а може, і краще за неї,

тож негайно вкусив маму новим зубом. Рейчел, яка все ще сумнівалася щодо їхнього переїзду до Мену з Чикаго, де прожила ціле своє життя, залилася слізьми. До неї миттю приєдналася Еллі. У багажному відділенні «універсала» стурбовано швендяв Черч. Кіт нервувався всі три дні, поки вони їхали з Чикаго. Нявкіт із дна кошика дратував, але постійне сновигання машиною туди-сюди, коли вони здалися і врешті його випустили, виснажувало ще більше.

Луїс сам ледь не плавав. Раптом у нього виникла дика, але все ж не позбавлена певної привабливості думка. Він міг би запропонувати до приїзду фургона з меблями гайнути в Бенгор перекусити. Поки б дружина з дітьми гуляла, він би втиснув акселератор до упору і помчав геть, навіть не озирнувшись. Ноги на циновку, і хай чотирикамерний карбюратор його «універсала» жере, скільки влізе, своє дороге пальне. Взяв би курс на південь, до самого Орlando, штат Флорида, де під новим ім'ям цілком міг би влаштуватися лікарем у «Світ Діснея». Та, перш ніж під'їхати до платного шосе, старого доброго південного шосе № 95, він зупиниться на узбіччі і швиргоне цього сраного kota у вікно.

Аж раптом машина виїхала з-за останнього повороту, і перед ними з'явився їхній будинок: доти його бачив наживо тільки Луїс. Коли посаду в Університеті Мену закріпили за ним остаточно, він прилітав із Чикаго, щоб оглянути кожен із семи варіантів, які вони вподобали на фотографіях. Це був саме той будинок, який обрав він: великий, старий, у новоанглійському колоніальному стилі (утеплений і наново обшитий. Вартість опалення хоч і була вельми високою, але не зашкалювала, залишалась у межах норми), три великі кімнати на першому поверсі, ще чотири зверху, чималий сарай, який у майбутньому можна переробити на житлове приміщення, — оточений розкішними моріжками, що сяяли зеленню навіть у цю серпневу спеку.

За будинком лежало величезне поле, де могли б гратися діти. За ним ген за небокрай тягнувся ліс. «Ваша ділянка прилягає до державних угідь, — пояснила ріелтер. — І найближчим часом тут не планується жодних будівництв». Рештки індіанського

племені мікмаків¹ заявили свої права на понад вісім тисяч акрів землі як у самому Ладлоу, так і в містечках, що на південь звідси. Дуже заплутана судова тяганина між федеральним урядом США й урядом штату ризикувала перейти в наступне століття².

Рейчел враз перестала плакати. Вона випросталася.

— Це і є...

— Так, — промовив Луїс. Йому було трохи тривожно. Ні, радше страшно. Та годі — його просто охопив жах. Він занастить дванадцять років життя на виплати: до того часу Еллі буде аж сімнадцять!

Він судомно глитнув.

— Що думаєш?

— Думаю, що це чудово! — сказала Рейчел, і наче камінь впав з душі Луїса. Він бачив, що дружина не жартує. Це було зрозуміло з її погляду. Коли вони об'їжджали ззаду сарай, її очі ковзали по порожніх вікнах і в голові вже цокотіли думки про нові штори, клейонки для буфетів та ще бозна про що.

— Татку, — озвалась Еллі з заднього сидіння. Вона теж припинила плакати. Навіть Гейдж угамувався.

Луїс смакував тишу.

— Що, любя?

Він бачив у дзеркалі заднього огляду її карі очі, що визирали з-під русявого чубчика. Їх погляд бігав по будинку, моріжках, сусідському даху й полю, що тяглося до лісу.

— Це наш дім?

— Він ним стане, доцю, — відповів він.

— Уррра! — загорлала дівчинка, аж йому заклало вуха. І Луїс, якого часом дратувало спілкування з Еллі, вирішив для себе: хай навіть він ніколи й не побачить «Світ Діснея» в Орландо, йому байдуже.

Він припаркувався перед сараєм і заглушив двигун «універсала».

¹ Одне з індіанських племен Північної Америки. Проживають на сході Канади та на прикордонних територіях Нової Англії, зокрема штату Мен. На сьогодні чисельність мікмаків становить двадцять тисяч осіб.

² Мається на увазі ХХІ ст. Книга вийшла 1983 року.

Авто ще з мить погуркотило і стихло. У пізньому надвечір'ї дзвінкої після гамору чиказьких вулиць тиші солодко заспівала пташка.

— Дім, — ніжно промовила Рейчел, все ще споглядаючи будинок.

— Дім, — самовдоволено сказав Гейдж у неї на колінах.

Луїс і Рейчел витріщилися одне на одного. Очі Еллі в дзеркалі заднього огляду також розширилися від подиву.

— Ти...

— Він...

— Він що...

Вони всі заговорили одночасно, потім разом засміялися. Гейдж не звертав на них жодної уваги: смоктав великий палець. Він уже з місяць говорив «Ма» й раз чи двічі вимовляв щось подібне до «Та» чи якесь інше звертання до Луїса.

Але зараз, навіть якщо це була випадкова імітація, чітко прозвучало слово: «Дім».

Луїс підхопив Гейджа з колін дружини і обійняв його.

Так вони приїхали в Ладлоу.

2

У пам'яті Луїса Кріда ця мить завжди була оповита якимись чарами. Може, тому, що вона і справді була чарівною, та найпевніше через те, що решта вечора видалася абсолютно божевільною. Наступні три години жодним спокоєм чи дивами навіть і не пахло.

Ключі від будинку Луїс дбайливо зберігав — він був дуже охайною і методичною людиною, цей Луїс Крид! — у маленькому конверті з манільського паперу¹, підписаному «Будинок у Ладлоу — ключі отримано 29 червня». Він поклав їх у бардачок свого «Форда Ферлейна». Чоловік був абсолютно певен щодо цього. Однак зараз їх там не було.

Доки він гарячково шукав, усе більше дратуючись, Рейчел взяла Гейджа на руки і слідом за Ейлін рушила до дерева посеред поля. Луїс уже втретє перевіряв під сидінням, коли його дочка пронизливо скрикнула і розплакалася.

¹ Канатний («манільський») папір світло-жовтого кольору використовується для пересилання великої кореспонденції.

— Луїсе! — гукнула Рейчел. — Вона порізалася!

Ейлін гепнулася з гойдалки (підвішеної на дереві покришки) і вдарилася коліном об камінь. «Поріз дрібний, проте репетує так, наче їй хтось ногу відрізав», — трохи нечуло подумав Луїс. Він зиркнув на дім через дорогу, де горіло світло у вітальні.

— Годі-бо, Еллі, — промовив він. — Досить. Інакше ті люди подумують, що тут когось вбивають.

— Але ж болиить!

Луїс опанував себе й мовчки пішов до машини. Ключі так і не знайшлися, зате аптечка точно була в бардачку. Він витягнув її та повернувся до дочки. Угледівши аптечку, Ейлін заверещала ще гучніше.

— Ні! Тільки не ці пекучі штуки! Не хочу, воно пече! Татку, ні!

— Ейлін, це всього-на-всього «Меркурохром»¹, він зовсім не пече...

— Будь великою дівчинкою, — сказала Рейчел. — Це ж лише...

— Ні-ні-ні-ні-ні!

— Ану припини, бо ще й дупа пектиме! — гаркнув Луїс.

— Вона стомилася, Лу, — спокійно пояснила Рейчел.

— Так, я розумію. Потримай її за ногу.

Рейчел опустила Гейджа і зафіксувала ногу Еллі. Луїс змащував її «Меркурохромом» попри все гучніший істеричний вереск дівчинки.

— Хтось вийшов на ганок того будинку навпроти, — зазначила Рейчел і знову підхопила на руки Гейджа, який поповз був кудись по траві.

— Чудово, — пробурчав Луїс.

— Лу, вона...

— Втомлена, я знаю, — він закрив пляшечку і похмуро зиркнув на дочку. — Ну ось і все. І зовсім не боляче! Визнай, Ейлін.

— Ні, боляче! Це боляче! Боооо...

¹ Речовина слабкої антисептичної дії, певний час мала шалену популярність як заміник пекучого йоду. У 1998 році FDA (Управління продовольства і медикаментів) заборонило цей засіб через наявність у його складі ртуті. Попри це в Америці «Меркурохром» усе ще доступний у продажу.

У нього свербіли руки добре всипати їй, але він лише міцніше стиснув себе за ногу.

— Ти знайшов ключі? — запитала Рейчел.

— Ще ні, — відповів Луїс. Він застібнув аптечку і підвівся. — Я...

І раптом Гейдж заверещав. Він не просто скімлив чи плакав, а справді верещав, крутячись на руках у Рейчел.

— Що з ним таке? — вигукнула Рейчел, сліпо підштовхуючи малого до Луїса. Ну звісно, чудова звичка: тільки-но малюк опиняється на межі смерті, його обов'язково треба скинути на чоловіка-лікаря. — Луїсе, що...

Хлопчик міцно стискав шию, божевільно лементуючи. Луїс перевернув його і побачив велику білу гулю, що надималася на Гейджевій шії. Було ще дещо на смузї джемпера, і воно гуло та мляво корчилося.

Ейлін, яка щойно ніби заспокоїлася, знову кинулася в крик.

— Бджола! Бджола! Бджолаааа! — Вона відскочила назад, пере-чепилася об той же, що й раніше, камінь, важко всілася на землю і заревла від ще сильнішого болю, здивування і страху.

«Я божеволію, — здивовано подумав Луїс. — *Браво!*»

— Зроби щось, Луїсе! Ти можеш хоч щось зробити?

— Треба витягнути жало, — пролунав за їхніми спинами повільний, протяжний голос. — У цьому вся хитрість. Витягніть жало й посипте укус харчовою содою. Набряк спаде.

Це було сказано таким незрозумілим менським акцентом, що втомлений і розгублений мозок Луїса відмовлявся перекладати почуте: «Тре' в'тягти жало і всипнути харч'вої соди».

Він обернувся і побачив чоловіка років сімдесяти — міцного і здорового стариганя. Синя бавовняна сорочка під комбінезоном виставляла напоказ рясно вкриту зморшками шию. У нього було спалене сонцем обличчя і цигарка без фільтра в роті. Коли Луїс на нього глянув, старий розчавив недопалок між пальцями і обережно викинув. Засунув руки в кишені і криво осміхнувся. Луїсу одразу сподобалася ця посмішка — а він не належав до тих, чию симпатію легко завоювати.

— Тіко не кажіть, що то є не моє діло, док, — додав старий. Саме так Луїс зустрів Джадсона Крендала — чоловіка, який мав би бути його батьком.

3

Він спостерігав за їхнім приїздом з того боку вулиці й підійшов глянути, чи не треба їм допомогти, коли вони вскочили у, як він це називав, «халепку».

Поки Луїс тримав на руках дитину, Крендал став поруч, оглянув ґюлю на шиї Гейджа і простягнув уперед важку, скрючену руку. Рейчел розтулила рота для протесту — його рука здавалася жадливо незграбною і майже такою ж великою, як Гейджева голова, — але перш ніж вона встигла вимовити хоч слово, пальці старого ворухнулися. Той блискавичний упевнений порух був вправним, як маневри шулера, що тасує мічені карти, чи фокусника, що витрушує з дітей монетки. Жало опинилося в нього на долоні.

— Здоровецьке падло, 'ге ж? Городським не тре, але для села піде! Луїс зайшовся реготом. У відповідь Крендал криво посміхнувся:

— А глибоко ж воно влізло, п'авда?

— Що він каже, мамо? — спитала Еллі, і тоді вже Рейчел загіготіла. Звісно, це було страшенно неввічливо, але чомусь усе було добре. Крендал дістав пачку «Честерфілдських королів», засунув одного з них у кут зморшкуватого рота. Він лагідно кивав, слухаючи їхній сміх: навіть Гейдж, попри набряк від бджолиного укусу, здавлено хихотів. Старий запалив сірник, черкнувши ним об ніготь великого пальця¹. «А дід парочку трюків знає», — подумав Луїс. Невигадливих, але доволі вдалих. Пересміявшись, він простягнув праву руку: лівою він підтримував Гейджеву дупу, Гейджеву, безсумнівно, мокру дупу.

— Радий знайомству, містере...

— Джад Крендал, — відрекомендувався старий і потис руку Луїса. — Ви — новий лікар, так?

— Так! Мене звуть Луїс Крід. Це моя дружина Рейчел, моя донька Еллі, а хлопчик із бджолиним жалом у шиї — Гейдж.

— Радий познайомитися з усіма вами.

¹ Такий спосіб запалення сірника вказує на те, що це був фосфорний сірник. Цікавий нюанс, оскільки такий тип сірників на момент виходу книги вийшов з ужитку.

— Я не хотів сміятися... тобто ми всі не хотіли сміятися... просто ми... ми трохи втомилися.

Усвідомлення цього факту викликало новий напад сміху. Луїс почувався втомленим до краю.

Крендал кивнув:

— Звісно, так і є, — у нього вийшло щось на кшталт: «Жвіш-н-о тако є». А потім старий блиснув очима в бік Рейчел. — Чом бо вам зі своїми пущвіріньками не зайти до мене, міш-шіш Крід? Візьмем' дрібку соди і трохи втишимо болячку. Зі старою моєю попошта- лакаєте. Ходить вона кудись не часто. Останніми роками артрит її вкінець заїда.

Рейчел глянула на Луїса, той кивнув.

— Це було б дуже люб'язно з вашого боку, містере Крендал.

— О, я тіко на Джада відгукуюся, — заперечив він.

Раптом пролунав гучний гудок, загуркотів мотор і величезна блакитна вантажівка, виїхавши з-за повороту, незграбно посуну- ла просто до їхнього нового будинку.

— Чорт, вантажники! А я ж так і не знайшов ті клятї ключі! — вигукнув Луїс.

— Не переймайтеся ото так, — заспокоїв Крендал. — Я їх маю цілу в'язку. Містер і місіс Клівленд... вони жили тут до вас — да- ли мені її, дай Бог пам'ятї, років так чотирнаццять-п'ятнаццять тому. Вони довго тут жили. Джоан Клівленд була ліпшою по- другою моєї жінки. Померла два роки тому. Білл переїхав у ту орегонську богадільню для пенсіонерів. Зара' принесу вам ключи- ки. Ви ж то тепер власник.

— Ви дуже люб'язні, містере Крендал, — подякувала Рейчел.

— Ой, та годі! — відмахнувся той. — Я все жду, коли в Ладлоу знову з'явиться молодняк.

Для них, мешканців Середнього Заходу, це звучало так само екзотично, як іноземна мова: м'логняк.

— Глядіть за дорогою, міш-шіш Крід. Тут багацько вантажівок їздить.

Грюкнули дверцята. З машини вистрибнули вантажники й ру- шили до них.

Еллі трохи відійшла й раптом закричала:

— Татку, а що там?

Луїс, який уже було пішов до вантажників, озирнувся. На краю поля, де закінчувався моріжок і починалася висока літна трава, бігла стежка футів чотири завширшки¹, рівна й майже непомітна. Вона здіймалася на пагорб, звивалася поміж низьких кущів і пари беріз та врешті зникала з поля зору.

— Схоже на якусь стежку, — промовив Луїс.

— Еге ж, — сказав Крендал, посміхаючись. — Я розкажу тобі якось про неї, сонечку. Ну що, ходімо, підрихтуємо твого маленького братичка?

— Згода! — кивнула Еллі. А потім на диво життєрадісно дала: — А сода пече?

4

Крендал приніс ключі, однак Луїс уже знайшов свій комплект. У бардачку була невелика дірка. Маленький конверт провалився крізь неї до дротів. Врешті-решт Луїс витяг його і запросив вантажників у будинок. Крендал, як і обіцяв, віддав йому запасний набір, що висів на брелоку, вкритому старими плямами. Луїс подякував і недбало кинув ключі собі в кишеню, спостерігаючи за тим, як вантажники перетягують у дім коробки, серванти, комоди з дзеркалами і все, що було нажито за понад десять років подружнього життя. Коли глянути на свої пожитки під таким кутом, то, вирвані зі свого звичного простору, вони враз видаються дрібнішими, незначними. «Трохи мотлоху в коробках, та й по всьому», — подумав він, і враз йому стало дуже сумно: мабуть, саме це відчуття люди і звать тугою за домом.

— Видерли з корінням та пересадили, — промовив Крендал, який раптом виріс у нього за спиною. Луїс аж підскочив від несподіванки.

— Ви говорите так, начебто це відчуття вам знайоме, — відказав він.

— Якщо чесно, то ні.

Крендал запалив цигарку — шкварк! — і її кінчик яскраво блимнув у ранньому присмерку.

¹ 4 фути \approx 1,2 м.

— Отой дім, через дорогу від вас, побудував мій батько. Він привів туди свою дружину, і в 1900 році вона народила дитину. То був я.

— Отже, вам...

— Вісімдесят три, — закінчив Крендал, і Луїс зітхнув з полегшенням, бо той не додав «усього-на-всього вісімдесят три» — мовний зворот, який Крід щиро ненавидів.

— На вигляд ви набагато молодший.

Крендал знизав плечима.

— Хай там як, а я завше мешкав тут. Вступив до війська у часи Великої війни, однак далі, ніж до Байонни, штат Нью-Джерсі, так і не доїхав. Гидотне місце. Уже тоді, у 1917-му, воно було гидотним. Я був радий просто повернутися додому. Оженився з Нормою, працював на залізниці... Роки пройшли, а ми все тут. Хоча я на життя і в Ладлоу надивився, скажу вам по правді.

Вантажник зупинився біля ганку, тримаючи пружинний матрац їхнього з Рейчел подвійного ліжка:

— А це куди, містере Крід?

— Нагору... Одну хвилинку, я зараз покажу.

Він рушив до них, потім спинився й озирнувся на Крендала.

— Ідіть, ідіть, — усміхнувся той. — А я піду гляну, як там ваше сімейство. Скажу, щоб ішли додому. Та знаєте, як важкого потягаєш, зразу в горлі пересихає. Я десь о дев'ятій сідаю в себе на ганку і випиваю пару банок пива. Коли погода гарна, люблю чекати, коли впаде темрява. Іноді Норма приєднується до мене. Приходьте, якщо забажаєте.

— Дякую, може, й завітаю, — відповів Луїс, насправді зовсім не плануючи цього робити. Наступний пункт — неофіційна і, звісно ж, безкоштовна консультація для Норми щодо артриту прямо там, на ганку. Йому сподобався Крендал, його кривий осміх, невимущена манера розмовляти, акцент янкі, який зовсім не був грубим, а швидше, навпаки — м'яким і протяжним. «Хороший чоловік», — подумав Луїс. Та лікарі швидко стають дуже підозріливими до людей. Це дуже прикро, але з часом навіть найкращі друзі потребують поради лікаря. А з людьми старшого віку цьому кінця-краю не буде. — Та на мене сильно не сподівайтесь — у нас тут сьогодні пекельний день.

— Заходьте, коли забажаєте, і не чекайте на запрошення, — промовив Крендал, і щось у його посмішці підказувало, що старий чудово розумів хід Луїсових думок.

Крід ще з хвилику подивився на Джадсона і рушив до вантажників. Крендал ішов прямо і легко, начебто йому було лише шістьдесят, а не вісімдесят з гаком. І Луїс відчув перші зародки симпатії.

5

До дев'ятої вантажники вже поїхали. Еллі та Гейдж, обоє виснажені, позасинали у своїх нових кімнатах. Гейдж у колісці, а Еллі — на постеленому просто на підлозі матраці. Навколо неї височили гори коробок. Там було безліч її олівців фірми «Крейола»¹, усі або зламані, або тупі; плакати з «Вулицею Сезам»²; книжки з картинками, одяг і бозна-що іще. Звісно ж, Черч був з нею: спав, видаючи якісь гуркотливі звуки. Це глухе хурчання було найближчим до муркоту з усього, на що був здатен цей котяра.

Увесь вечір Рейчел без упину гасала будинком з Гейджем на руках, по другому колу перевіряла місця, де Луїс казав вантажникам ставити меблі, і змушувала їх усе попереставляти на новий лад. Чек Луїс не загубив: він усе ще лежав у його нагрудній кишені разом з п'ятьма десятидоларовими папірцями, відкладеними на чайові. Коли вантажівка врешті спорожніла, він заплатив робітникам, кивнув у відповідь на їхні дякування, підписав квитанції й залишився стояти на ганку, спостерігаючи, як вони повертаються до свого величезного ваговоза. Крід подумав, що вони зараз зайдуть у Бенгор і пропустять по кухлю пива перед заходом сонця. Він би теж не відмовився від пива. Ця згадка повернула його до Джада Крендала.

Вони з Рейчел сиділи за кухонним столом, і він бачив темні кола під її очима.

¹ «Crayola» — бренд художніх виробів, що належить компанії «Crayola LLC.». Заснована 1885 року під назвою «Binney & Smith». Основна продукція — воцані крейди, олівці, маркери, акварельні фарби та розмальовки. Вироби не токсичні й абсолютно безпечні для дітей.

² «Вулиця Сезам» — одна з найпопулярніших у світі дитячих передач. Уперше вийшла в ефір 11 листопада 1969 року. Трансляція триває досі.

— Ти, — сказав він. — Іди в ліжко.

— Наказ лікаря? — спитала вона, ледь усміхаючись.

— У яблучко!

— Гаразд, — промовила Рейчел, підводячись. — Я геть розбита. Ще й Гейдж точно не дасть поспати вночі. Ти йдеш?

Луїс завагався.

— Навряд. Не зараз. Той старий через вулицю від...

— Дорогу. За містом це дорога. А якби ти був Дžadсоном Крендалом, то називав би її «догога».

— Добре, через догогу від нас. Він запросив мене на пиво. Я, напевно, прийму запрошення. Я втомився, але надто заведений, щоб спати.

Рейчел усміхнулася.

— Закінчиться все тим, що ти слухатимеш голосіння Норми Крендал, де їй болить і на якому саме матраці вона спить.

Луїс засміявся, розмірковуючи, як смішно — смішно і страшно, — що з часом дружини починають читати думки своїх чоловіків.

— Він був поряд, коли ми потребували допомоги, — сказав він. — Треба ж йому якось віддячити.

— Бартерна система?

Луїс знизав плечима. Як пояснити цю свою раптову симпатію до Крендала, він не знав.

— Як тобі його дружина?

— Дуже мила, — відповіла Рейчел. — Гейдж бігом уместився їй на коліна. Я аж здивувалася — у нього був важкий день, до того ж, ти знаєш, він і за кращих обставин важко сприймає нових людей. У неї була лялька, й вона дала Еллі нею погратися.

— А як, по-твоєму, наскільки все погано з її артритом?

— Доволі погано.

— Вона у візку?

— Ні, але ходить дуже повільно... а ще руки...

Рейчел виставила свої тонкі пальці й зігнула їх у клешню.

Луїс кивнув.

— Гаразд, не засиджуйся допізна, Лу. Мене всю колотить у незнайомих будинках.

— Незнайомим він буде недовго, — відказав Луїс і поцілував її.

6

Повернувшись додому, Луїс почувався присоромленим. Ніхто не просив його оглянути Норму Крендал. Коли він перейшов через дорогу («догогу», підправив він себе, усміхаючись), господиня вже лягла спати. Розмитий силует Джада виділявся на тлі завіси на ганку. Крісло-гойдалка затишно порипувало на старому лінолеумі. Луїс постукав у двері, обладнані сіткою від комарів, і ті відчинилися з привітним гуркотом. Цигарка Крендала блимала у літній темряві, як великий світляк. По радіоприймачу трансливали гру «Ред сокс»¹, і душа Луїса Кріда сповнилася домашнього тепла.

— Док, — озвався Крендал. — Я знав, що ви си навідаєте нас.

— Сподіваюся, ви не жартували щодо пива, — відказав Луїс, заходячи в дім.

— О, щодо пива я ніколи не брешу. Той, хто бреше про пиво, наживає собі ворогів. Падайте, док. Я ще он трохи льоду взяв, про всяк випадок.

Заставлений плетеними кріслами і диванами ганок був довгим і вузьким. Луїс вмовстився в одне з крісел і здивувався, наскільки воно зручне. По його ліву руку стояв цебрик з кубиками льоду та пара пляшок пива «Чорна Марка»². Він узяв одну.

— Дякую, — відповів Луїс і відкрив пляшку. Перші два ковтки були для нього блаженством.

— Прошу дуже! Сподіваюся, вам буде лепсько тут.

— Амінь!

— Як захочете крекерів чи, мо', ще чого, кажіть, я збігаю. Маю ще шматок пацючиного, він от-от досягне.

— Шматок чого?

— Пацючиного сиру³, — трохи здивувався Крендал.

— Дякую, але вистачить і пива.

— Ну що ж, тоді лади, — Крендал вдоволено відригнув.

¹ Улюблена бейсбольна команда Стівена Кінга.

² «Black Label» — відома марка пива.

³ Загальна назва для дешевих сирів, які зазвичай кладуть у мишоловки (наприклад, чедер).

— А дружина ваша вже лягла спати? — поцікавився Луїс, дивуючись, чому Джадсон залишив двері відчиненими.

— Еге ж. Часом вона сидить зо мнов, часом — ні.

— Артрит їй дуже дошкуляє, так?

— А хіба ж так буває, аби не дошкуляв? — запитав Крендал.

Луїс похитав головою.

— Думаю, її біль терпимий. Вона рідко скаржитися. Моя Норма — хороша бабуся, — в голосі Джада вчувалася величезна ніжність.

Трасою № 15 проторохтіла автоцистерна; така велика, що на якусь мить будинок Луїса зник з поля зору. У променях призахідного сонця на боку авто виблискував напис: «Орінко».

— І звідки тільки взялася ця клята вантажівка? — пробурмотів Луїс.

— «Орінко» квартирується біля Оррінгтона, — пояснив Крендал. — Завод хімічних добрив. Вони постійно сновигають туди-сюди. Бензовози, самоскиди. Мовчу вже про людей, які працюють у Бенгорі чи Бруері і повертаються вночі з роботи, — усіх їх сюдою несе. — Він похитав головою. — Тіко то мені й не подобається в Ладлоу. Ця бісова дорога. Спасу від неї нема. Торохтять тут і вдень, і вночі. Норма прокидається постійно. Дідько, навіть я прокидаюся, хоч і сплю без клятих задніх ніг.

Луїс, який вважав цей дивний менський краєвид зловісно спокійним, особливо після вічно галасливого Чикаго, лише кивнув.

— Нічю, колись араби таки прикрутять усі крани, і їм зостанеться тіко африканські фіалки вздовж розділової смуги рости, — сказав Крендал.

— Мабуть, ви маєте рацію, — Луїс підняв банку і здивовано помітив, що вона порожня.

Джад засміявся.

— Для повного щастя, док, вам тре' хильнути шше.

Луїс завагався:

— Згода, але лише одну. Бо мені ж треба повертатися.

— Наморилися ж, певно, речі тягати, га?

— Є таке, — підтвердив Луїс, і вони трохи помовчали. Запала затишна тиша. Здавалося, що вони вже дуже давно знайомі. Луїс читав про таке в книжках, але йому раніше ніколи не доводилося відчувати щось подібне.

Тепер йому було соромно за свої квапливі висновки щодо безкоштовної медичної консультації.

Гуркіт на дорозі помалу стихав, і вогні проїжджих машин миготіли, наче зорі.

— Усе ця клята дорога, — повторив Крендал задумливо, майже нечутно. Тоді він повернувся до Луїса, і дивна, майже невловима посмішка заграла на його зморшкуватих губах. Він взяв у зуби цигарку «Честерфілд» і знову запалив сірник об ніготь великого пальця. — Пам'ятаєте стежину, що ваша доця тоді запримітила?

Луїс пригадав не одразу. Еллі звертала увагу на силу-силенну різних речей, перш ніж нарешті провалитися в сон. Та потім він згадав. Це та широка стежка, яка звивалася лісом і поза пагорбом.

— Так, пам'ятаю. Ви обіцяли щось розповісти про неї.

— Як обіцяв, то розкажучу, — відповів Крендал. — Та стежина тягнеться лісом десь на півтори милі. Місцеві діти, що мекають навколо траси № 15 та Мідл Драйв, доглядають за нею, бо часто там бувають. Вони приходять і йдуть... Тепер тут бувають значно частіше, ніж коли я сам був малим. Ти виростаєш, обираєш собі місце і прикипаєш до нього. Та здається, що вони розповідають про все одне одному, і щовесни нова зграйка дітлахів суне сюди. Вони ж і підтримують стежку в порядку ціле літо. Думаю, не всі дорослі знають про неї (тобто деякі, звісно, пам'ятають, але далеко не всі), проте діти знають точно. Закладаюся на четвертак.

— А що ж там?

— Кладовище домашніх тварин.

— Кладовище домашніх тварин, — приголомшено повторив Луїс.

— Це не так чудно, як, мо', звучить, — мовив Крендал, смокчучи цигарку і погойдуючись. — Тутечки ж дорога. Багато тварин врізають дуба саме на ній. Здебільшого коти і собаки, та не тіко вони. Одна з тих великих вантажівок «Орінко» навіть була переїхала домашнього єнота. Його тримали діти Райдерів у — дай Боже пам'ять — сімдесят третьому, а мо', й раніше. У будь-якому разі до того, як єнотів і тих смердючих скунсів заборонили тримати вдома.

— Чому заборонили?

— Сказ, — відповів Крендал. — Він зараз дуже поширений у Мені. Кілька років тому на півдні штату один величезний сенбернар

сказився і вбив чотирьох людей¹. Це було ще те пекло. А все тому, що псу не робили щеплення проти сказу. Якби ті козли таки вакцинували його, то нічого б не трапилося. А єнота чи скунса хоч двічі на рік голками шпигай — не допоможе. Та єнот Райдерів був, як колись казали, справжня «лабонька». Він підповзав прямо до тебе — Боже мій, яким він був тлустим! — і лизав тобі обличчя, наче цуцик. Батько навіть заплатив ветеринару, щоб єнота кастрували, а це ж коштувало шалених грошей!

Райдер працював у Бенгорі на «Ай-Бі-Ем»². Кумедно, ті двоє хлопів, мо', вже доросли до водійських прав. Але вони переїхали в Колорадо років п'ять, а мо', й шість тому. Чи то смерть єнота на них вплинула? Метті Райдер так довго плакав, що його мама злякалася і хотіла повести хлопа до лікаря. Гадаю, їм вдалося пережити травму, однак вони ніколи цього не забудуть. Коли тварину збиває машина, дитина цього не забуває.

Луїс повернувся думками до сплячої Еллі та згадав про Черча, який глухо муркотів біля ніг своєї хазяйки.

— У моєї дочки є кіт, — сказав він. — Вінстон Черчилль. Черч, як ми його називаємо.

— А коли він ходить, у нього йончики теліпають?

— Вибачте, що? — Луїс гадки не мав, про що йдеться.

— Він досі має яйця чи його вихолостили?

— Ні, його не вихолостили.

Насправді з цим були певні проблеми ще в Чикаго. Рейчел хотіла, щоб Черча кастрували, навіть записала його до ветеринара. Та Луїс усе скасував. Він досі не міг пояснити точно, чому це зробив. Звісно, нема нічого тупішого, ніж переносити почуття власної чоловічої гідності на kota своєї дочки. Та й несерйозно якось було обурюватися, що кастрація Черча потрібна лише товстій сусідці, якій, бачте, не треба буде більше щільно прикривати сміттеві бачки кришкою. Так, усе це мало сенс, але основна причина полягала в тому, що Луїс боявся зруйнувати в самому Черчі

¹ Алюзія на роман Стівена Кінга «Куджо» (1981).

² Американська електронна корпорація, найбільший світовий виробник усіх видів комп'ютерів і програмного забезпечення, один з найбільших провайдерів глобальних інформаційних мереж.

щось таке, що той цінував, і побачити повний ненависті погляд у зелених котячих очах. Врешті-решт він пояснив Рейчел, що переїзд за місто знімає проблему. А тут він зустрічає Джада Крендала, який розповідає про трасу № 15 і запитує, чи kota кастровано. Так, трохи іронії, докторе Крід, корисно для здоров'я.

— Я б вихолостив його. — Крендал загасив недопалок великим і вказівним пальцями. — Кастрований кіт і швендяє менше. Бо коли тварина шляється туди-сюди, її може спіткати лихо. І закінчить ваш кіт, як енот дітей Райдерів, кокер-спаніель Тіммі Деслера чи папужка місіс Бредлі. Машина-то його, звісно, не збила, але він усе одно здох лапками догори.

— Візьму до уваги, — зауважив Луїс.

— Тре' так зробити, — мовив Крендал і підвівся. — Ну, як вам пиво? Думаю, час сходити по шматочок старого-доброго «пана щура».

— Чудове пиво, — подякував Луїс і також підвівся. — Мені вже час: завтра великий день.

— Починаєте труди праведні в університеті?

Луїс кивнув:

— Студентів не буде ще два тижні, але ж до того часу я маю ознайомитися зі своїми обов'язками, чи не так?

— Еге ж, коли не знатимете, де які таблетки, то, мо', тріпані будете, — Крендал простягнув руку, і Луїс потиснув її, вкотре подумавши про біль у старих кістках. Джад додав: — Заходьте ще при нагоді. Хочу, аби ви познайомилися з моєю Нормою. Гадаю, ви їй сподобається.

— Обов'язково зайду, — відповів Луїс. — Було дуже приємно познайомитися з вами.

— Взаємно. Облаштуйтеся тут. Мо', навіть зостанетеся надовго.

Стежкою з кам'яною бруківкою Луїс вийшов на узбіччя дороги. Він перечекав, доки вантажівка і ще п'ять машин за нею, що рухалися в напрямку Бакпорта, проїхали.

Тоді підняв руку в короткому прощальному салюті, перетнув вулицю (дорогу, нагадав він собі, дорогу) і зайшов до нового дому.

Усередині було тихо й віяло сном. Здавалося, що Еллі зовсім не ворушилася, а Гейдж спав у колісці у своїй улюбленій позі: розпластавшись на спині неподалік від пляшечки. Луїс зупинився подивитися на сина. Раптом його серце сповнилося такої любові

до дитини, що, здавалося, в ній чаїлася небезпека. Він пояснював це сумом за домівною, за чиказькими місцями та обличчями, яких більше нема поруч. Тепер їх розділяло стільки миль, що вони неначе перестали існувати. Усе змінюється значно швидше, ніж раніше... Раніше, коли ти обирав собі місце і прикипав до нього. Була в цьому частка істини.

Він підійшов до сина. Оскільки його ніхто не бачив, навіть Рейчел, поцілував свої пальці і провів ними по щоці малого, просунувши руку крізь пруть ліжечка.

Гейдж чмихнув і перевернувся на інший бік.

— Спи спокійно, синку, — промовив Луїс.

Він швиденько роздягнувся і вмостився на свій бік ліжка, яке наразі складалося лише з двох матраців на підлозі. Денна напруга поступово минала. Рейчел не ворушилася. Скупчення розкритих коробок нагадувало фантасмагоричне громаддя.

Перш ніж заснути, Луїс зіп'явся на лікоть і визирнув у вікно. Їхня кімната розташовувалася у передній частині будинку, а вікна виходили якраз на дім Крендала. Було надто темно, щоб розгледіти обриси, однак чітко виднівся вогник цигарки. «Досі там», — подумав Луїс. Він ще довго може так просидіти: старі сплять дуже сторожко. Мабуть, вони завжди на варті.

Але на варті чого?

З цими думками Луїс і провалився в сон. Йому снилося, що він у парку «Світу Діснея» і керує сліпучо-білою вантажівкою з намальованим на ній червоним хрестом. Гейдж сидів поруч, і було йому щонайменше років десять. Черч примостився на торпеді¹ і роздивлявся своїми зеленими очима Луїса, Мейн-стрит біля вокзалу 1890-х років та Міккі Мауса, який потискав руки зграйці дітлахів. Їхні тоненькі довірливі рученята губилися в блиску його білих рукавичок.

1

Наступні два тижні родина була дуже заклопотана. Мало-помалу Луїс почав втягуватися в нову роботу (наскільки це було можли-

¹ Приладова дошка.

во, поки університет не заповнили десять тисяч студентів, серед яких було багато хворих на венеричні хвороби, безліч нариків і алконавтів, зациклених на оцінках задохликів чи тих, хто сумує за вперше так надовго покинутою домівкою. З дюжину дівчат, переважно анорексичок. Звісно, коли всі вони одночасно заїдуть у кампус, роботи буде більше). І поки Луїс призвичаювався до посади голови медичної служби Університету штату Мен, Рейчел облаштовувалася в новому помешканні.

Ґейдж, постійно набиваючи ґулі й синці, зникав до нового середовища; певний час у нього страшенно збився графік сну, але вже до середини другого тижня він почав засинати вчасно. Тільки Еллі, яка скоро мала піти в нову школу, була дуже збудженою і заводилася з півоберту. У неї з'явилася звичка то довго трястися від реготу, то впадати в майже менопаузальну депресію, то злитися через випадково кинуте слово. Рейчел казала, що Еллі заспокоїться, тільки-но побачить, що школа не таке вже й пекельне місце, як вона собі наувяляла, і Луїс гадав, що вона мала рацію. Більшість же часу Еллі була тим, ким і завжди, — сонечком.

Одна-дві банки вечірнього пива з Джадом Крендалом стали чимось на кшталт звички. Відтоді як Ґейдж почав нормально спати, Луїс раз на пару днів приходив з власною упаковкою пива. Він познайомився з Нормою Крендал, милою, приємною жінкою з ревматоїдним артритом — з тим мерзотним ревматоїдним артритом, що вбиває безліч старих, які в усьому іншому цілком здорові. Але Норма Крендал абсолютно спокійно ставилася до своєї хвороби. Вона не здасться болю, білого прапора не буде. Хай хвороба дістане її, якщо зможе! Луїс думав, що вона має ще п'ять-сім років, перш ніж помре у жахливих корчах. Всупереч власним правилам, він сам зголосився оглянути її, перевірив приписи її лікаря і дійшов висновку в їх доцільності. Його охопило ниуче розчарування, бо він не міг більше нічого зробити для неї, та лікар Вейбрайд контролював усе, що могло статися з Нормою Крендал. Звісно, можливе і раптове одужання, але на нього не варто розраховувати. Ти вчишся приймати речі такими, як вони є, інакше писатимеш листи додому із маленької камери з м'якими стінами.

Рейчел сподобалася Норма, і вони скріпили свою дружбу, обмінявшись — як хлопчаки бейсбольними картками — всіма

своїми рецептами, починаючи з Норминого яблучного пирога і закінчуючи бефстроганов Рейчел.

Норма подружилася з обома Крідовими дітьми, особливо з Еллі, яка, за її словами, мала «класичну вроду». «Принаймні, — зауважив Луїс Рейчел у ліжку тої ночі, — вона не сказала, що з неї виросте “лабонька єнотик”».

Рейчел від реготу аж пукнула мимоволі. Після чого вони разом сміялися так довго і голосно, що розбудили Ґейджа в сусідній кімнаті.

Настав перший день школи. Луїс, який уже добре контролював роботу лазарету і медпунктів, влаштував собі вихідний. (До того ж лазарет був зовсім порожнім. Останній пацієнт, студент, який зламав ногу на сходах до студентської профспілки, виписався ще тиждень тому.) Він стояв на ганку біля Рейчел, яка тримала на руках Ґейджа, коли великий жовтий автобус вайлувато повернув з траси і зупинився перед їхнім будинком. Передні двері розчахнулися, і в тепле вересневе повітря вилилися дитячі верески і лемент.

Еллі кинула через плече дивний, страдницький погляд на батьків, ніби благаючи їх спинити цей болісний процес, але, ймовірно, те, що вона побачила в їхніх обличчях, переконало малу, що час вийшов і все, що потягне за собою цей перший день, таке ж неминуче, як і прогресування артриту в Норми Крендал. Дівчинка відвернулася й увійшла в автобус. Двері з драконячим хрипом зачинилися. Автобус від'їхав. Рейчел заридала.

— Заради Бога, годі, — попрохав Луїс. Сам він не плакав. Але дуже вже хотів. — Це ж лише на півдня.

— Півдня — це вже погано! — залементувала Рейчел і заплакала ще дужче. Луїс обійняв її, і Ґейдж для зручності оповив руками шії батьків. Коли Рейчел плакала, Ґейдж зазвичай заходився також. Але не цього разу. «Тепер наша увага буде тільки для нього, — подумав Луїс. — І, чорт забирай, він це чудово розуміє».

Вони з тривогою чекали на повернення Еллі. Пили багато кави, обговорюючи, як може пройти її перший день. Луїс пішов у задню кімнату, яка мала стати його кабінетом, і не робив нічого корисного, окрім як ліниво перекладав папірці. Рейчел абсурдно рано почала готувати обід.

Коли о чверть на одинадцять задзвонив телефон, Рейчел кинулася до нього і видихнула в трубку: «Алло!», перш ніж пролунав

другий дзвінок. Луїс застиг у коридорі між своїм кабінетом і кухнею, цілком певний того, що це вчитель Еллі вирішив повідомити їм — Еллі не справляється. Шлунок громадської освіти не зміг перетравити її, тож просто виплюнув. Але це була всього-на-всього Норма Крендал, яка дзвонила розповісти, що Джад щойно зібрав останню кукурудзу і вони можуть прийти набрати трохи собі. Луїс узяв сумку і перетнув дорогу, а тоді насварив Джада за те, що той не покликав його на допомогу.

— Усе'дно ця кукурудза ні гівна не варта, — відповів Джад.

— Будеш так говорити, коли я піду, — кинула Норма. Вона виїшла на ганок з холодним чаєм, старовинною версією кока-коли, на таці.

— Пробач, моя голубко. Мені соромно.

— Повірте, йому ніц не шкода, — промовила Норма до Луїса і сіла, скривившись від болю.

— Бачив, як Еллі сідає в автобус, — сказав Джад, запалюючи «Честерфілд».

— З нею все буде гаразд, — додала Норма. — З дітьми майже завжди все гаразд!

«Майже», — подумав Луїс похмуро.

Та з Еллі і справді все було гаразд. Вона повернулася додому опівдні, радісна й усміхнена, її блакитна парадна сукня дзвоником граційно коливалася над здертими гомілками. (З'явилася нова подряпина на коліні, яка перевершувала попередні.) В руках у неї був малюнок чи то двох дітей, чи то двох ходячих кранів, шнурок на одній з туфель розв'язався, а стрічка з волосся кудись зникла.

— Ми співали про Старого Макдональда!¹ — закричала вона. — Мамо! Тату! Ми співали про Старого Макдональда. Та ж пісня, що і в моїй попередній школі!

Рейчел глянула на Луїса, що сидів біля вікна з Гейджем на колінах. Малюк майже заснув. Щось сумне промайнуло в її погляді, і, хоч вона швидко відвела очі, Луїс відчув страшенну паніку. «Ми справді старіємо, — подумалось йому. — Це цілко-

¹ «Old Macdonald had a farm» — популярна дитяча пісенька, яка допомагає дітям вивчити звуки тварин. Перший запис було зроблено 1927 року. Найбільшої популярності пісня набула у виконанні «короля рок-н-ролу» Елвіса Преслі.

вита правда! Ніхто не робитиме для нас винятків. Тепер у неї своя дорога... а в нас своя».

Вона намагалася і розказати про місіс Берріман, і показати свій малюнок, і похвалитися новою подряпиною — все одночасно. Черч крутився в неї під ногами й гучно муркотів. Еллі тільки дивом через нього не перечепилася.

— Тсс, — сказав Луїс і поцілував її. А Гейдж, зневаживши загальне збудження, заснув. — Я тільки вкладу малого спати, і ти мені все-все розкажеш.

Він піднявся з Гейджем нагору, пройшов під теплими косими променями вересневого сонця. А коли вже дістався до сходового майданчика, його охопило таке передчуття жадливої майбутньої пітьми, що він, весь схолонувши, спинився і здивовано роззірнувся, шукаючи причини. Він міцніше обійняв малюка, притиснув до себе, і Гейдж, відчувши дискофорт, заворушився. Враз на руці та спині Луїса повстали сироти.

— Що сталося? — спитав він себе, збентежений і наляканий. Серце гупало як скажене, шкіра на голові стала крижаною, і раптом здалося, що її надто мало, аби вкрити весь череп. Він відчував, як під повіками бушують хвилі адреналіну. Він знав: очі справді можуть вилізти з орбіт, якщо людина переживає нереальний страх. У таких випадках не просто розширюються зіниці, а самі очні яблука вибалушуються — зростає кров'яний, а з ним і гідростатичний тиск внутрішньочерепної рідини. Що це, в біса, було? Привиди? Боже, він справді відчув, як щось ковзнуло повз нього в цьому коридорі. Щось, що він майже зміг побачити.

Знизу сітчасті двері гучно вдарились об одвірок.

Луїс підскочив, ледь не закричавши, а потім засміявся. Це була просто «холодна кишеня», як її іноді називають психологи. Часом ти в неї потрапляєш — не більше і не менше. Раптова паніка. Таке просто трапляється. Що сказав Скрудж привида Джейкоба Марлі? «Можливо, ви лише недосмажена картоплина? Може, ви з'явилися не з царства духів, а з духовки»¹. І з точки зору психології та фізіології, це було логічніше, ніж думав Чарльз Діккенс. Духів не існує, принаймні Луїс їх ніколи не бачив. За свою про-

¹ Неточна цитата з «Різдвяної історії» Чарльза Діккенса.

фесійну кар'єру він спостерігав з пару дюжин смертей, та ні разу не стикався з «виходом душі».

Він заніс Гейджа в кімнату й поклав у ліжечко. А коли вкривав сина ковдрочкою, поза шкірою на спині знову побігли сироти й раптом згадалася «виставкова зала» дядька Карла. Там не було ні машин, ні надсучасних телевізорів, ні пральних машин зі скляними дверцятами, щоб ви могли спостерігати за священнодійством. Тільки труни з піднятими віками і лампами, турботливо встановленими над кожною з них. Брат його батька був гробарем.

Милостивий Боже, звідки всі ці жахи? Хай вони зникнуть. Знищ їх!

Він чмокнув сина і пішов униз слухати, як Еллі розповідатиме про свій день у школі.

8

Цієї суботи, коли Еллі завершила свій перший навчальний тиждень у школі, а студенти коледжу тільки-но повернулися до кампусу, Джад Крендал перейшов через дорогу і рушив до Крідів, які влаштувалися на галявині. Еллі злізла з велосипеда й пила склянку холодного чаю. Гейдж повзав у траві, вивчаючи жуків. Кількох він навіть з'їв: малюк не надто ретельно добирав собі джерела протейну.

— Джаде, — мовив Луїс, підіймаючись. — Дозвольте запропонувати вам стілець!

— Та не, не тре'.

Старий був вбраний у джинси, робочу теніску та зелені черевики. Він подивився на Еллі.

— Еллі, тобі досі цікаво, куди веде та стежка?

— Так! — вигукнула Еллі й аж підскочила. Її очі сяяли. — У школі Джордж Бак сказав мені, що там кладовище домашніх тварин. Я розповіла про це матері, але вона казала почекати на вас, бо тільки ви знаєте дорогу.

— Є таке, — відповів Джад. — Якщо твої батьки не мають ніц проти, ходім пошпацируєм трішки. Але тобі знадобиться пара міцних черевиків. Там земля буває гурзькою.

Еллі шмигнула в дім.